

НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ NATIONAL SECURITY

ЗАЩИТА НА ЛИЦАТА, СИГНАЛИЗИРАЩИ ЗА НЕРЕДНОСТИ – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД НЕОБХОДИМОСТТА ОТ ПО-СОЛИДНА ЗАЩИТА И ВЪЗМОЖНИТЕ РЕШЕНИЯ

Стойчо Георгиев

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: Без важната информация, разкрита от подателите на сигнали за нередности, значителна част от съвременните институционални и корпоративни скандали, свързани с нарушения срещу обществен интерес, нямаше да се случат. Безспорно е, че сигнализирането, веднъж пуснато в публичното пространство, е в състояние да причини непредвидени и непоправими вреди и да надвисне като дамоклев меч в биографията на подателите, което може да доведе до загуба на работното място или на финанси, да засегне аспекти от личния живот, а в някои по-тежки случаи и до здравословни проблеми. Дори подаващият сигнал за нарушение да действа добросъвестно, той рискува да бъде публично осъден и репутацията му да остане опетнена от липса на адекватна защита. Сигнализиращите лица могат дори да бъдат доведени до пълна изолация или да платят с живота си или с този на семействата си. Имат ли достъп до защита тези субекти и каква е връзката на Комисията за защита на личните данни в качеството ѝ на централен орган за външно подаване на сигнали? При какви условия лице, подаващо сигнал за нарушения чрез вътрешен или външен канал по смисъла на законодателството, ще има право на защита? Европейският съюз е положил основите на законодателство със съвременни правила и регулации с цел по-добра защита за лицата, докладващи за нередности, чрез въвеждането на тристранна система за подаването на сигнали от такъв характер, възприета и прилагана от българските компетентни органи.

Ключови думи: сигнали за нередности, механизми за защита, засегнати лица, защита на сигнализиращите, гражданско общество

ВЪВЕДЕНИЕ

В съвременния динамичен свят корупционните действия и неправомерното поведение продължават да се разглеждат като сложни явления, свързани основно с публичния характер на властта. В определени ситуации тези процеси се развиват и в дейността на частните и гражданските организации. По своята същност те следва да се дефинират като девиантно поведение, което се разминава с възприетите обществени норми. Тези деструктивни постъпки с основание смущават гражданското общество и в тази връзка следва да бъдат предприети корективни действия от страна на законодателните и правоприлагащите органи, които да бъдат адекватни спрямо предизвикателствата пред защитата на лицата, подаващи сигнали или публично оповестяващи информация за нарушения (застрашаващи или увреждащи обществен интерес) на българското законодателство или на актове на Европейския съюз.

От съществено значение е действията на компетентните органи да бъдат съобразени и съгласно перспективите, пред които са изправени гражданите, публичните институции и частните организации при прилагане на способите за докладване и приемане на сигнали за нарушения. В настоящото изследване се разглеждат някои важни аспекти от националното и наднационалното

законодателство, касаещи условията, реда и мерките за защита на лицата в публичния и в частния сектор, които подават сигнали или публично оповестяват информация за нередности, и при какви условия се подават и разглеждат докладваните сигнали. Целта на настоящата статия е да се направи опит за систематизиране на минималните стандарти, на които следва да отговарят тези предпоставки, и да се изследват възникващите слабости и/или недостатъци в практиката по прилагането на този нов за нашата страна механизъм за защита на определен кръг лица. Представят се предложения за нестандартни и нетрадиционни решения за отстраняване на част от изложените отрицателни явления, като се посочват добрите практики на различни национални законодателства на държави както от ЕС, така и на страни с юрисдикции извън рамките на Съюза.

ЗНАЧЕНИЕТО НА ЛИЦАТА, ПОДАВАЩИ СИГНАЛИ ЗА НЕРЕДНОСТИ, ОТНОСНО РАЗКРИВАНЕ НА НАРУШЕНИЯ В ПОЛЗА ЗА ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО

Институционалните и корпоративни нарушения на законодателството са голямо предизвикателство както в развиващите се, така и в развитите икономики, а лицата, подаващи сигнали за нарушения и нередности, заемат важна роля в разкриването им. На практика въпросът за защитата на тези лица се възприема с приоритет в международните програми за борба с корупцията, например в обхвата на групата Г-20, обединяваща 20-те най-големи и най-бързо развиващи се икономики, Съвета на Европа, ОИСР и много други съвременни организации. От друга страна, национални законодателства за защита на лицата, сигнализиращи за нередности, вече съществуват и в страни като България. Резултатите показват, че защитата на лицата, сигнализиращи за нередности, действително насърчава докладването на неправомерното поведение, но последиците от тази защита в полза на откриване и възпиране на девиантното поведение имат сложен по своето естество характер.

Проучвания, проведени от Европейската комисия през 2017 г.¹, установяват, че на терена само на обществените поръчки годишната загуба на потенциални ползи за правилното функциониране на единния пазар ще бъде в диапазона от 5,8 до 9,6 милиарда евро. Освен това само по отношение на въздействието върху бюджета на ЕС, предназначен за превенция на измами и корупция, текущият риск от загуба на приходи се оценява на между 179 и 256 милиарда евро годишно. Защитата на лицата, сигнализиращи за нередности, е с необходимост да допринесе за по-ефективно данъчно облагане в ЕС чрез борба с избягването на данъци. Последното води до загуби на данъчни приходи за държавите членки и Съюза от около 50 до 70 милиарда евро годишно. Това доказателство предполага, че разкриването на съществуващи нередности и възпирането на потенциални нарушения на законите следва да бъдат с висок приоритет за законодателите и политиците.

В действителност през последните години става все по-очевидно значението на лицата, подаващи сигнали за нередности (които не участват в неправомерното поведение), за разкриване на нарушения главно поради достъпа им до важна информация (по-специално по отношение на нарушенията, извършвани от служители в публичните или частни организации).

„Информация за нарушение“² е информация, включваща основателни подозрения за действителни или потенциални нарушения, които са извършени или е много вероятно да бъдат извършени в организацията, в която работи или е работило сигнализиращото лице, или в друга организация, с която то е или е било в контакт по време на работата си, както и за опити за прикриване на нарушения. Служителите, които съобщават за нередности, обичайно чувстват морално задължение да го направят, но страхът от отмъщение на колегите или ръководството често се оказва силен възпиращ фактор. В резултат на това общата им готовност да съобщават за неправомерно поведение често бива възприемана като ниска. Вследствие на тези предпоставки препоръките за най-добри практики на международните органи са в насока за всеобхватна правна защита при наличие на ответни репресивни действия от страна на разобличените нарушители.

Няма съмнение, че разобличителите на потенциални нарушители заслужават силна защита и точно в това е целта на съвременните регулации, обособени в законодателството на ЕС, които правни норми са транспонирани и адаптирани към българската нормативна база.

НАЦИОНАЛЕН И НАДНАЦИОНАЛЕН ПРАВЕН МЕХАНИЗЪМ ЗА ЗАЩИТА НА ЛИЦАТА, ПОДАВАЩИ СИГНАЛИ

С цел ефективни мерки за защита на лицата, които съобщават за нарушения на правото на Съюза, европейските законодатели издават **Директива (ЕС) 2019/1937 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2019 г.**³ (т.нар. Whistleblower Directive). В директивата е указано, че европейските законодатели разполагат с две години на национално ниво за транспониране на разпоредбите ѝ в националните законодателства за защита на лицата, сигнализиращи за нарушения. Съвременната характеристика на този основен правен акт за защита на подателите на сигнали е задължението за създаване на вътрешни канали за сигнализиране на нередности за юридически лица в публичния и частен сектор с най-малко 50 или повече служители. В публичния сектор държавите членки могат да освободят общини с по-малко от 10 000 жители или по-малко от 50 служители, работещи в публичния орган, от задължението за създаване на канали за сигнализиране на нарушения. В обяснителния меморандум⁴ към предложената директива са изброени няколко положителни икономически ефекта от включването на правила за защита на лицата, подаващи сигнали за нередности.

С цел транспонирането на разпоредбите на директивата в българското законодателство на 27 януари 2023 г. 48-ото Народно събрание приема **Закон за защита на лицата, подаващи сигнали или публично оповестяващи информация за нарушения – ЗЗЛПСПОИН**⁵ (т.нар. Whistleblower Protection Act). Законът е обнародван в бр. 11 на „Държавен вестник“ от 2 февруари 2023 г. и влиза в законна сила на 4 май 2023 г. С този закон се уреждат условията, редът и мерките за защита на лицата в публичния и в частния сектор в Република България, които подават сигнали или публично оповестяват информация за нарушения на българското законодателство или на актове на Европейския съюз, които застрашават или увреждат обществен интерес, както и редът и условията за подаване и разглеждане на такива сигнали или публично оповестена информация. Законът е широкообхватен и има за цел да осигури защитата на лицата в публичния и в частния сектор, които подават сигнали или публично оповестяват информация за нарушения на българското законодателство или на актове на Европейския съюз, станала им известна при или по повод изпълнение на трудовите или служебните им задължения, или в друг работен контекст, като разпоредбите са съобразени изцяло с директивата. След приемането на **ЗЗЛПСПОИН** и възникналите множество затруднения и неясноти по повод прилагането му в практическата дейност на публичния и частния сектор се налага неговото изменение на няколко пъти, като последното е от 20 октомври 2023 г.

МЕТОДИ ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА ПРОВЕРКИ И ПРЕДПРИЕМАНЕ НА АДЕКВАТНИ ДЕЙСТВИЯ ПО ВСЕКИ ПОСТЪПИЛ СИГНАЛ

По отношение на идентифицирането на рисковите канали за докладване на нередности са средство за подпомагане при установяването на нарушения в частния и публичния сектор. Поради това е с характер на задължителност за всички организации, които покриват условията на закона (и препоръчително за тези, които са със структура и форма на управление извън наложените изисквания), установяване на канали за докладване на лица, подаващи сигнали за нередности, независимо дали тези канали са под надзора на звена за човешки ресурси, правен отдел, дирекция за одит, надзорен орган или под всякаква друга структурна форма на функциониране. Каналите за докладване на нередности могат да позволят на подателите на сигнали да ги депозират писмено (чрез специално изготвен за конкретното действие формуляр, одобрен от КЗЛД), включително чрез електронна поща (т.е. чрез докладване на нередности по канал, установен в интернет и/или интранет на компанията) или устно (по телефон или чрез други системи за гласови съобщения), или в други случаи подателят може да се свърже със служител, отговорен за получаване на доклади за сигнализиране в зависимост от организационната форма на институцията.

От друга страна, ако съществува основателно предположение, че за сигнализиращото лице е налице риск от ответни, дискриминиращи го действия, както и че вероятността за предприемане на ефективни мерки за проверка на сигнала не е висока, съществува възможност същият да бъде подаден чрез канал за външно подаване на сигнали по смисъла на законодателството. Централен

орган за външно подаване на сигнали и за защита на лицата, на които такава защита се предоставя съгласно закона, е **Комисията за защита на личните данни**.

Предоставен е и друг способ за сигнализиране за нарушения чрез публично оповестяване на информация за нередности, като лицата, които публично оповестяват такава информация, освен със закрилата на закона за защита, се ползват и с установената в Конституцията закрила за свободно разпространяване на информацията.

Много важно условие е всяко обработване на лични данни, извършено по силата на този закон, включително обмен или предаване на лични данни от компетентните органи, да се извършва в съответствие с **Регламент (ЕС) 2016/679⁶**, а когато в предаването участват институции, органи, служби или агенции на Европейския съюз – в съответствие с **Регламент (ЕС) 2018/1725⁷**, както и със **Закона за защита на личните данни – ЗЗЛД⁸**.

Включването на канали за докладване за лица, сигнализиращи за нарушения, чрез системи за управление на сигнали за нередности не е нещо ново и отдавна се счита за основен елемент в структурните рамки на ефективни програми за съответствие с минималните стандарти за изпълнение в нормативната база, служеща за защита на гражданското общество на всяка държава – членка на ЕС. Работата с подателите на сигнали в европейските публични институции и мултинационалните компании е многостранна и се счита за уникална по силата на самия предмет, тъй като лицата, подаващи сигнали за нередности, принадлежат към различни култури, броят и качеството на функциите на гражданите, участващи в оформянето на сигналите, са разнородни. От друга страна, предизвиква интерес и въздействието, което може да бъде причинено от жалба, подадена от лице (подател на сигнала), във връзка с последващи прояви на репресия от страна на засегнатите лица. Следва да се има предвид, че „засегнато лице“⁹ по смисъла на закона е физическо или юридическо лице, което се посочва при подаването на сигнала или при публичното оповестяване на информация като лице, на което се приписва нарушението или с което това лице е свързано.

ВЪЗНИКВАНЩИ ПРОБЛЕМИ И НЕДОСТАТЪЦИ ВЪВ ВРЪЗКА С ОСИГУРЯВАНЕТО НА ПОВЕРИТЕЛНОСТ И НАДЕЖДНА ЗАЩИТА НА ЛИЦАТА, СИГНАЛИЗИРАЩИ ЗА НЕРЕДНОСТИ

Съгласно изложеното дотук може да се изведе заключение, че настоящите способности за докладване по **ЗЗЛПСПОИН** са адекватни, тъй като лицата, сигнализиращи за нередности, имат възможността да сигнализират, например по електронна поща, телефон и чрез директна среща с компетентен служител, притежаващ правомощия по смисъла на закона. Това ниво на сигурност колкото и широкообхватно да е обаче, не съответства за покриване изискванията на Директивата за защита на лицата, които съобщават за нарушения.

Сигнализирането чрез личен, а дори и служебен имейл адрес или по телефона включва при всички положения разкриване на самоличността или е с риск от лесно идентифициране на подателя на сигнала. Това обстоятелство може да възпре разобличителите поради често обземащия ги основателен страх от последиците от идентифицирането.

Въпреки това оперирането чрез напълно анонимна платформа за докладване ще може да предостави възможността за изграждане на доверие между сигнализиращия и организацията, като по този начин съответно ще се увеличи броят на сигналите. В дългосрочен план това се очертава да е подходящ начин да се гарантира, че организациите ще могат да осъществяват дейността си в спокойна обстановка и без наличието на корупционни практики.

Българското законодателство като цяло изисква лицата, подаващи сигнали за нередности, да се идентифицират. Член 9 от **ЗЗЛПСПОИН** предпоставя пречки за образуване на производство по анонимни сигнали и сигнали, отнасящи се до нарушения, извършени преди повече от две години. Европейската директива също така оставя отворен въпроса за анонимните доклади. Това е възможност, която всяка държава членка трябва да вземе като решение съгласно собственото си законодателство. Ако държавите разрешават анонимни сигнали, те все пак ще следва да бъдат обект на специални правила. Съгласно действащите разпоредби на закона подателят на сигнала е

длъжен да предостави своето име и адрес и да декларира, че прави уведомлението добросъвестно за обстоятелствата, за които има знания или основателни причини да смята, че са достоверни, като на същия се предоставят определени права. Една от най-важните разпоредби на закона обаче е, че ако сигнализиращият не предостави своето име и адрес, получилият сигнала организации имат правото да се въздържат от разследване по него. Това очевидно не обслужва интересите на разобличителите, които по-скоро предпочитат анонимността.

Наблюдават се и други недостатъци в законодателната рамка, като например сигнализиращ, който разкрива силно чувствителна информация или класифицирани под ниво на сигурност данни и материали, който не разполага със способности за специална защита. От друга страна, относително незащитени остават и тези, които съобщават за неправомерни действия чрез медиите или извършват някакъв вид нарушение в служебната си дейност, за да се снабдят с релевантна информация относно докладването за извършване на нередности и идентифициране на нарушителите. Не на последно място са и служителите на правоохранителните и правозащитни организации, които и към настоящия момент чувстват несигурност за подаване на сигнал при положение, че нарушават правилата на съответната структура чрез способите за сигнализиране за нередности. Всички тези лица с различни професии и дейности рискуват да платят твърде висока цена при вземане на решение да представят истината пред обществеността. В книгата „Разобличаване на промяната“ авторката Татяна Базичели (основател и директор на Disruption Network Lab в Берлин) описва различни истории за хора със специфични професии, които са променили изцяло живота си, често срещайки социална стигматизация и правно преследване след докладване за нарушения (Bazzichelli 2021).

Съдебната практика в България към настоящия момент е изключително оскъдна откъм съдебни решения, свързани с производства по **ЗЗЛПСПОИН**, тъй като лицата, които са подали сигнал или публично са оповестили информация за нарушение, очевидно не желаят да се възползват от това свое право. Все пак са налице няколко съдебни решения, които застъпват до някаква степен материята на сравнително новия закон (Решение № 187 от 16.01.2024 г. на Районен съд – Варна по гражданско дело № 1938/2023 г. по описа на съда, потвърдено в определени негови части с Решение № 310 от 26.03.2024 г. на Окръжен съд – Варна по гражданско дело № 415/2024 г.; Определение № 11161 от 08.07.2024 г. на Административен съд – София-град по дело № 3772/2024 г., касаещи казуси, свързани с искане за защита), но въпреки изминалия относително продължителен срок от влизането в сила на закона, не се наблюдава сериозно наличие на производства по него.

Тази фактическа обстановка при липса на сигнали и производства доказва, че лицата, сигнализиращи за нередности в България, предпочитат анонимността и не желаят да се възползват от правото да подсилят общественения интерес за намаляване на нивото на нарушения и корупционни действия.

Законът също така не предоставя възможности за финансова подкрепа за подателите на сигнали, които са изправени пред ответни репресивни мерки. Повечето европейски правителства отдавна се чувстват неудобно от идеята за изплащане на парични награди на лицата, подаващи сигнали за нередности, въпреки че има някои забележителни изключения, включително Унгария, Словакия и Полша. Освен това Директивата на ЕС за разобличаване, която сега е приложена в целия Европейски съюз, не предвижда възнаграждаване на сигнали за нередности. Ситуацията е различна в Съединените щати, където има четири основни програми за възнаграждение на лицата, сигнализиращи за нередности в съответни икономически сектори, с различни правила и процедури, като подобни схеми за възнаграждение са възприети от канадските, австралийските и южнокорейските регулатори. В САЩ тези програми изпитват възходяща тенденция в отчитането на положителни резултати. В края на 2022 г. програмата SEC на Комисията по ценните книжа и фондовите борси на САЩ съобщава, че е изплатила 1,3 млрд. долара на 328 разобличители през последното десетилетие, като тези рекордни суми неизбежно фокусират вниманието върху въпроса дали е правилно да се стимулира финансово разобличаването. В допълнение, проучванията, проведени през последните години, потвърждават, че програмите за възнаграждение на лицата, подаващи сигнали за нередности в САЩ, са работили добре и са увеличили разкриването и възпирането на престъпността по икономически ефективен начин. От извършените изследвания

и проучвания в последните години става ясно, че страните, които предлагат награди, изпращат позитивен сигнал към лицата, подаващи сигнали, че тяхната информация е ценна и че техните права и защита се приемат сериозно.¹⁰

Възможните решения са публичните или частни организации, при които постъпва сигналът, да разполагат със свободата да решават дали да предложат начин за анонимно или частично анонимно сигнализиране, тъй като законодателят не е успял да дефинира такъв вариант. Вътрешният канал за докладване също следва да има способност да обработва анонимни сигнали, като формата на самоличност на лицата, сигнализиращи за нередности, и лицата, засегнати от доклада, да подлежат на специална закрила. Изключения следва да са възможни само при наличие на условия за наказателно преследване на сигнализиращото лице или когато лицето съзнателно е подало сигнал с невярна информация или публично е оповестило невярна информация, доказано с процедура чрез справедлив съдебен процес.

От друга страна, защо България да не последва добрите практики на посочените по-горе в изложението държави, намиращи се извън ЕС, и да създаде законодателна основа за финансово стимулиране на лицата, подаващи сигнали за нередности. Някои страни в ЕС вече успешно прилагат механизми за изплащане на парични награди при „резултатно“ докладване за нарушения. Тъй като подателите на сигнали страдат лично и професионално при условие, че решат да говорят открито, те често губят работата си и могат да бъдат отлъчени от професията си. В резултат на това може да им се наложи да заплатят значителна лична цена, като се превърнат в участници в процес с продължителност от много години. Някои инициатори на проучвания в областта на докладването за нарушения поддържат тезата, че финансовите награди на разобличителите ще ги подпомогнат за преминаването през тази финансова тежест. Том Мюлер, автор на книгата „Криза на съвестта: разобличаване в епоха на измама“, пише, че наградата е грешната дума (Mueller 2019). Писателят подчертава, че всяка финансова компенсация за разобличителите би била по-добре описана като „нетно настоящо плащане на еднократна стойност за загубена кариера“. Следователно има възможности за внедряване на платформа за предоставяне на парични стимули в справедлив размер на лица, които не са анонимни и са разкрили информация за неправомерни действия или злоупотреби по реда на **ЗЗЛСПОИН**. Платформата ще има за цел да постигне баланс между предоставяне на атрактивни стимули и сериозни санкции срещу клевети, лъжесвидетелстване или подвеждащо представяне на информация, като се приемат строги стандарти на доказване срещу умишлена злоупотреба с предоставените на разобличителите права. В случай че няколко лица едновременно сигнализират за една и съща нередност или възникване на закононарушение, управляващият орган следва да има възможността да раздели финансовия стимул сред множеството сигнализиращи лица според приноса им в процеса на разкриване и елиминиране на последиците от нарушението.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В сегашната действителност при наличието на „безброй“ публични и граждански организации, притежаващи неизмеримо влияние върху вземането на изключително важни и отговорни решения, свързани с обществено-икономическия живот, както и опериращи с колосални парични капитали, е от огромно значение механизмите за защита на лицата, сигнализиращи за нередности, да осигуряват в пълен обхват закрила от последващи репресивни и злонамерени действия.

От незначителния брой получени сигнали (съответно и образувани производства) следва несъмненият извод, че липсата на популярност и участие на заинтересованите страни води до неефективно законодателство с множество предизвикателства, свързани с прилагането му. Желателно е да бъдат създадени условия за улеснение и насърчаване на лицата, подаващи сигнали за нередности, както и да бъдат провеждани специфични кампании за информиране на обществеността за общото благо. Основната цел е предпазване на обществото от прояви на икономически вреди и деморализиращи действия, особено в страни като България, където все още цивилизационното възприятие за разобличителите е отрицателно и те продължават да се разглеждат като доносници или дори шпиони. Безспорно е обстоятелството, че без силна и

ефективна защита на лицата, подаващи сигнали или публично оповестяващи информация за нередности, корупцията и неправомерните действия могат да се развиват дори в среда, в която други субекти са наясно с тези противоправни явления. Поради изложените негативни изводи следва да се изменят и допълнят някои от предпоставките за защита на сигнализиращите лица с оглед приемането на един солиден правен акт, което ще бъде съществена стъпка към осигурена защита на гражданите и институциите от злоупотреби и негативни прояви. В дългосрочен план приемането на надежден правен механизъм ще гарантира, че организациите и учрежденията ще могат да осъществяват дейността си прозрачно и без корупционни практики, което от своя страна ще легитимира България като предвидим стратегически партньор със съвременен и конкурентно законодателство за защита на гражданското общество и неговите институции.

БЕЛЕЖКИ

¹ Estimating the economic benefits of whistleblower protection in public procurement – Final report. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8d5955bd-9378-11e7-b92d-01aa75ed71a1/language-en>.

² ЗЗЛПСПОИН – обн. ДВ, бр. 11/02.02.2023 г., изм. и доп. ДВ, бр. 88/20.10.2023 г. – § 1, т. 3 от Допълнителните разпоредби.

³ По-подробно вж. Директива (ЕС) 2019/1937 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2019 г. относно защитата на лицата, които подават сигнали за нарушения на правото на Съюза.

⁴ По-подробно за обяснителния меморандум към Директивата вж. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018PC0218&from=DA>.

⁵ Закон за защита на лицата, подаващи сигнали или публично оповестяващи информация за нарушения – обн. ДВ, бр. 11/02.02.2023 г., последно изм. и доп. ДВ, бр.88/20.10.2023 г.

⁶ По-подробно вж. Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защита на данните).

⁷ Регламент (ЕС) 2018/1725 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2018 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни от институциите, органите, службите и агенциите на Съюза и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Регламент (ЕО) № 45/2001 и Решение № 1247/2002/ЕО.

⁸ ЗЗЛД – обн. ДВ, бр. 1/2002 г., последно изм. и доп. ДВ, бр.84/06.10.2023 г.

⁹ ЗЗЛПСПОИН – обн. ДВ, бр. 11/02.02.2023 г., изм. и доп. ДВ, бр.88/20.10.2023 г. – § 1, т. 5 от Допълнителните разпоредби.

¹⁰ За повече подробности вж. <https://www.integrityline.com/expertise/blog/ethics-behind-whistleblower-rewards/>.

REFERENCES

Mueller, T. (2019). *Crisis of Conscience: Whistleblowing in an Age of Fraud*. Published by Riverhead Books.

Bazzichelli, T. (2021). *Whistleblowing for Change: Exposing Systems of Power and Injustice*. Transcript Verlag.

PROTECTION OF WHISTLEBLOWERS – CHALLENGES FACING THE NEED FOR STRONGER PROTECTION AND POSSIBLE SOLUTIONS

Abstract: *Without the important information disclosed by whistleblowers, a significant proportion of contemporary institutional and corporate scandals involving violations against the public interest would not have occurred. It is undeniable that whistleblowing, once released into the public space, is capable of causing unforeseen and irreparable harm and hanging like a sword of Damocles in the biography of the senders, which can lead to the loss of a job or finances, affect aspects of private life, and in some more severe cases to health problems. Even if the whistleblower acts in good faith, he or she risks being publicly condemned and his or her reputation tarnished by a lack of adequate protection. Whistleblowers may even be placed in total isolation or pay with their lives or those of their families. Do these individuals have access to protection and what is the relationship of the Commission for the Protection of Personal Data in its capacity as a Central Whistleblowing Authority? Under what conditions will a person reporting violations through an internal or external channel in the sense of the legislation have the right of protection? The European Union has laid the foundations for legislation with modern rules and regulations to better*

protect whistleblowers by introducing a tripartite whistleblowing system adopted and implemented by the Bulgarian competent authorities.

Keywords: *Signals of irregularities, protection mechanisms, affected individuals, protection of whistleblowers, civil society*

Stoycho Georgiev, PhD candidate

University of Library Studies and Information Technologies

E-mail: adv_st.georgiev@abv.bg